

Irta Földes János
volt tiszttisztolga

Visza emlékezés a katonai időmről.

Berukoltam 1911. októberben Zomborban a huszon harmadik császári és királyi ezredben. Zomborbol fel kerültem Budapestre az első Batalionhoz az első századhoz itt keztem meg a katonai élyetett. A század parancsnok ebben az időben volt kapitány sú¹ nevezetü elődje volt Várady Károly kapitány ur az öreg katonáktól igen sokat emlegetve ismertem meg a nevét. Páratlan jó ember volt minden embertől csak így hallottam. Akit később az az egy év mulva személesen meg ismertem magam is 1912.ben Szeptemberben már a gyakorlatott be fejeztük a kilencz beli öregek szereltek le és mentek haaza. Ezeket néztem nagy busan a fojoson a rácsra támaszkodva azon gondolkodva, hogy mikor lesz a szép nap a mikor én is leszerelhetek és mehetek haza. Ekkor egy ismeretlen századost láttam bejöni a kapun halom mondják töben jön a Várady kapitány jött az udvar közepén megált és fel szolt az emeletre első naapos ki szintén a velem beli és rácshoz támaszkodva néztünk le jelentkezik. Mire a válasz: az örmester Sztojákovott küldje le. A naapos be szalat az örmesterur röktön lent is volt és jelentkezett. Egyszer sz örmesterúr felkaját hogy Földes jöjönle én röktön lent voltam és jelentkeztem a kapitányur meg szolit hogy hívnak és hová valo vagyok én feleltem és a Kapitányúr kérdi ugyefiam volna magának kedve hozzám jöni tisztu szolgának nekem szükségem volna egy jó legényre nem lesz nálam rossz sora csak ügyes és jó legyen. Nálam kész volt a felelett igen is megyek Kapitányur. Hát fiam akor jó; ebéd után ugy egy orára keresee fell lakásomat nyolczadik kerület kálvária tér 19.

szám alatt. Majd legényem egyett mást be muttatt magának és most fel mehetnek. Mi tisztelektünk és mentünk és mentünk az őrmesterurral fel ut közben az őrmesterur mondja na Feldesz mos magának lesz jó /: kicsit ráczosan, mert tisztán nem tudott magyarul,:/ csak vigyázon magára jó viselje magát. Ekor ismertem meg személyesen a Várady Kapitányurat. Ebéd után vilanyosra ültem és kimentem lakására az uti Kölséget már előb meg kaptam ott jelentkeztem. A kapitányur: na jó meg jött majddolgoznak szépen mindent el rámolnak a helére majd mindent kipadolnak a helyére tesznek még még minden csomagolva volt a hgy Zomborból hurcolkodtak fel mert a Kapitányur a huszonhármashad kiegészítőné volt helzve és most harminckettős Hadkiegészítőnél lett helezve. Mi a laczival meg kezttük a munkát a másik legénynyel estélig dolgoztunk más nap és harmadnap szintén. A harmadik nap este a Kapitány ur: na fiuk készen vannak rámolással és nekem mondja most maga elmehet haza holnap nem muszáj kijöni mivel vasárnap lesz; szépen afiroljak be mindent a századnak és két pár ruhát rendeset kérjek az őrmesterurtól és hétfön reggel minden podgyászommal együt jöjek ki és laczi meg bemén századhoz. A hogy beértem századhoz nagy zsbaj volt alármát fujtak az ezrednek lent mező hegyesnél a negyedik és 15 ik hadtest királi gyakorlatott végzett és minket huszonhármásokat és harminchatosokat hvtak segítségül, tehát nekünk pakolni kellett. Én montam az őrmesterurnak hogy én nem mehetek mert nekem hétfön ki kell mennem a kapitány urhoz. De ő aszt felelte minden embernek meni kel ki csak mozogni tud, tehát pakoltam én is és mentünk a vonatra a vonat lehozott benünket horgosig. Regelre onnan Szegedének vettük az iránt, az eső ránk jött mindig, áztunk, még végre a hetedik napon ütközetben léptünk. Mezőhegyesalat az elenséggeligen szoros volt a helzet, viradattól kezdve csak hasmászva menünk előre de teljesen mocsárban s vízben végre tizenegykor lefujták gyakorlatott. Az esöis most elált nap kisütött és igen szép idő volt ugy, hogy délután két órakór már szépen mindenünk megszáradt. S ekkor megindultunk Makora átvonatra ültünk este nyolckor; másnap délben értünk fel pestre, teljesen agyon fáradva piszkosan. Most meg kaptuk a pihenöt ugy, hogy másnap is ágyban kellett vagyis lehetett maradni a menászit mindenkinek az ágyban hozták a szakácsok. Másnap regelei után én már nem tudtan piheni tehát fel keltem és neki láttam első sorban a fegyveremet puczolni mert igazán el készittete a roszda többen kezdtek kajabálni, hogy mért nem maradok békével bujak az ágyban de én csak puczolgtam lasan.

Egyszer nyilik az ajtó a Várady Kapitányur fött be hozám. Na maga mit csinál? Én védekeztem, hogy az őrmesterur nem engedett nekem is meni kel hol az őrmester napos hivjaide jön az őrmester mit csinált maga

mért nem engedte maga a Földest hozzám? Most németre fordítva a szót, az örmesterur kihuzta hoszabaat. A végén hozzám fordulva: maga meg készüljön és jön velem az örmesterur beleszol de Kapitányur mindene piszkor majd poczol előbb. Nem. Alíjon ide embereket majd azok puczolnak; maga meg röktön menjen a raktárban ruháért a legényemnek.

Na Feldezsz jöjön a ruháért velem fel mentünk raktárban let mindjárt minden uj téli és nyári sosás, minden, még hozá egyik pár agyusztált. Most én fel öltöztem és be pakoltam és mentünk Én a lakásra menten, a Kapitányur az irodára; nekem meghagyta, hogy laczi pakoljon össze és várjon ő majd 11órára haza jön; meg is jött első hivat benünket a laczinak mondja most maga adjon át szépen mindent a Jánosnak és maga meg ha öszepakolt be megy a századhoz és jelentkezik. hogy berukolt ott meg kapja a János felszerelését és maga János itt marad majd holnap maga is be megy a Kapitányur sühöz és kéri komendérozását hozzám tisztiszolgának. Ez így is volt; más nap bementem Kapitányur lakására és meg kértem hogy engedjen Kapitányur Váradyhoz szolgának a Kapitányur igen meglepödöt és monta ha hogy magának nem kellett volna el mení. a századtól mivel elő van léptette mint frjter csak nem lettem még kiadva parancsban. De ha magának kedve van ki mení a századtól ki engedem szívesen és szépen tisztelem a Kapitányur Váradyt mondja meg neki. Isten vele Földes. És én ekkor meg keztem városi életett; elég jó dolgom volt rövid idő alatt be tanultam mindent. Mindennap a Karcsit iskolába vezetem szabad idő alatt sétálni mentünk Katóval és Karcsival. Nyáron sokat mentünk a ligetben sétálni és játszani gyorsan mult az idő hamar ide ért a nyári szabadság. A Kapitányur és mindjáján elmentek Abáziában nyaralni és én meg haza jöttem szabadságra három hét mulva visszamentem és ekkor jöttek visza Abáziából én már vártam a vonatnál.

A szabadság után a Kapitányurral tizen három napi gyakorlatra mentünk Kaposvára itt is gyorsan multak a napok nekem különösen. Hotelsadvimben volt a kválélunk csak úgy rukoltam ha kedvem volt nem volt muszáj.

A gyakorlat után pesten voltunk egy kevés ideig a Kapitányur komendérozást kapott Temesvárra a hetedik hadtesparancsnokságnál kapott elhelyezést úgy hogy 1913. október ötödikén már Temesváron voltunk mindnyáan; itt is szépen berendezkedtünk egy szép lakásban, de itt csak az egész idő négy hónapig tartott. A Kapitányur beteges forma volt és munkája igen nehéz volt komendon tehát komendérozását az az tráncporálását kérte most és meg is kapta a hová legjobban vágyot Boszniában Garázda

nevü városban a 66-ik cs. kir. gyalog ezred második zászlóalj 6-ik századot kapta meg Ekkor megkérdezte, hogy vankedvem lemeni Boszniában vagy vissza megyek az ezredhez? Én boszniát választottam és így nekem tráczporálásomat is kérni kellett az ezredtől a mitt meg is kaptam én is és már 1914. Február 10. Garázdára értünk a Kapitányurral.

Garázdán 1914. február 12.-én meg érkezett butor is Temesvárról indulva február 5.-én még igen szigorú tél volt. Ut közben három napi szabadságot töltöttem ide haza. Málykuton és érkeztem Garázdára 10. én itt már igen tavaszias idő volt. A hó hegyekről igen gyorsan eltűnt egész szép tavaszi napok kezdődtek egy ideiglenes lakást kaptunk egy Bosnyák papnak a házában csak kétfő szobát tudtunk berendezni mivel több nem áll rendelkezésünkre az emeleten tehát két szobában szépen a mit tudtam berendezkedtem a fölösleges butorok a padláson kaptak elhelyezést. Kész lett a lakás pár nap múlva meg érkezett a Nagyságos Aszony Karcival és Katóval. Én igen jól éreztem magam. És mindnyájan. Én is meguntam a nagy városi életet. Itt egész másképp kezdtünk berendezkedni konyha kerttel rendeztünk szépen mindenfélével virágokkal és konyha veteményel, Kapitányur nyulakat hozatott Bécsből és szaporitattni kezdtük kiss csirkekökötő gépet is szerzett a Kapitányur és igen sok csirkét ketettünk, úgy hogy mire rendez tavasz lett egész nagy sereg csirke szaladgát az udvaron és egész csapat nyulaink voltak mi ketten a lovással a istállóban kvátéloztunk. Igen jól éreztem magam a Drina zaját halgatuk ha nem aludtam igen közel esett nem több mint ötven métert az istálótól a konyha kert végén. Elöttünk a lakás előtt volt a Ferencz J-zsef hegy vagyis a vár s egyik szomszédunk volt az iskola amit csak lécz kerítés választott el tőlünk s azon túl volt a legénységi laktanya.

Mikor már ki tavaszodott a Kapitányur kibérelt egy török lakást a mi a várostól ki eset néhány percre ezt szépen át alakítottuk ötfő szobás lakás lett belőle berendeztünk mindent úgy mintha teljesen a sajátunk lett volna. A nyulaknak is már itt egész várszerű lakásuk volt. Volt szép nagy konyha kertünk mindennel szépen beveteményezve a mit a Lőrincz bácsi kezelt; az volt a kertész minden szabad idejét ott használta fel a kertben. Juniában az új lakással teljesen rendben jöttünk és átt is pakoltunk teljesen, ha jól emlékszem úgy tudom 15. én indultunk el gyakorlatra ekkor a Kapitányur meg kérdezte, hogy lesz-e kezem velem menni vagy pedig otthon maradok-e? mert nem akarok ekkor a Miskát viszi magával a kis miskát az lett volna az én felváltóm ki már ekkor be is volt gyakorolva. Kiss miskának azért hívtuk, mert a lovászt szintén Miskának

hívtuk Kokornyak Mihály igen erős és nagy ember volt. Én szívesen a Kapitányurral mentem gyakorlatra a mi nekem anyit jelentett mint egy hosszab kirándulás szép meleg napok voltak gyorsan multak a napok Ugy tudom 13. ik napon teljes erővel léptünk az elenségel ütközetben erősen verekedtünk féltizenegy óraker lefújták a gyakorlatot a mi szintén császári gyakorlat volt. A melen részt vett a Ferencz Ferdinántt tronörökös pár is. Gyakorlat le fujása után az csapatok el tisztelegtek a Tronörökös pár éstöbi urak előtt 11.egy óraker már min kész volt a Tronörökös pár autója megindult Szerejévo felé s a töbi kisérői is. A nem volt meszebb ott kilométernél. A tisztelegés után mi is el mentünk körülbelül egykilométer ott le telepedtünk ugy hogy az nap és más nap is ott pihentünk és az után majd indulunk haza Garázdára.

Az ebéd el készült és a kiosztása is majd nem kész volt mikor egyszer látjuk, hogy egy lovas főhadnagy gyors vágóban vágott egyik csapattól a másikhöz adja le a hirt, hogy a leggyorsabb tempóban a legközelebi álomáshoz vonuljon minden csapat és Szerejévoiban be rukolni mert Tronörökös párt meggyilkolták ez volt 1 óraker, tehát nekünk és minden csapatnak alármot fujtak tehát az ebédet nem tudta mindenki befejezni pakoltunk és egy fél óra mulva már ott voltunk a leg közelebi álomásón. Ott már mindenki szeretett volna vonatra jutni de egyszerre nem lehetett ugy hogy elég gyorsan ment a be szállítás mivel hogy kettős vágány volt és egyik vonat befelé a másik ki felé fött. Mi is beértünk egykettőre már fél háromkor a véros utczáin csináltuk a rendet. Nem valami kellemes látvány táruelt élénk az utczán minden felé a harag vagy is boszu nyoma volt.

A török testvérek igen felháborodtak és minden Szerb lakost meg akartak semmisíteni, lakásaikat fel dulták Szerb kávéházból és hotelből minden féle butort az uczára dobáltak a katonaságnak elég nagy munkában került mig rendet csináltunk; másnap reggelre minden felé le csendesedett ugy hogy a katonaság nagy része fel szabadult és város mellett az Egreczél placon lágeraztunk le és onnan egyik csapat a másikat felváltva szolgálatot tartott. Harmadik napon a Tronörökös párt nagy pompa kíséretében az udvari vonatal elszálitoták. Mi teljes nyolcz napig maradtunk Szerejévoiban a nyolcadik napon indultunk el Garádára a hová két napi menet után megérkeztünk; utközben igen rosszhangulatban voltunk. Mindnyájan csak azt hangoztattukhogy ennek háboru lesz a következménye, a mi meg is történt. Nekünk már gyakorlatt előtt meg volt ígérve, hogy a gyakorlat után röktön meg szabadulunk mint öregek meg is örültünk még az nap délután az irodára hívtak bennünket a szabadságos levél kiállítás véget. Ugy volt

hogy másnap délben már jövünk. Sajnos nekünk ez volt a vesztünk, másnap leszereltünk.

A szabadságos levél is a zsebünkben volt. Indulásunk előtt jött egy újabb parancs, hogy a további intézkedésig senki el nem mehet tehát vártunk az újabb parancsot. Két napig függőben voltunk a szabadságos levél a zseben volt biztunk is hogy az újabb parancsmeghoza szabadulást sajnos a parancs meg is jött csak nem úgy a hogy vártuk; a szabadulásról szó sem lehetett mert szabadságos levelet visszakelet akni és azoknak is el külték a behivot a ki távol volt a századtól.

A helyzet minden nap szorossab lett a harmadik napon ki faszoltunk a szürkeruhát és háboruban való felszerelést készenlétben vártuk az újabb és újabb parancsot egyik nap másik után haladt 1914. Junius ho 28. án gyilgolták le a trönörökös párt tehát egy hónapig kelet csak várni az az Julius 28.-án lett alá írva a háboru. A hogy szürke ruhában átt öltöztünk a Kapitányur a lakás berendezés egy vagyis nagyobb részét össze pakoltatta hogy szükség esetén el lehessen szállítani a mire sajnos nem került a sor. A háború ki törése előtt négy vagy ött nappal előb Kapitányur a Nagyságosaszont és a nevelőnőt a Karcsit s Katót elküldte haza Nagybecskerekre. A nagyságos asszony egy utazó kosarat megpakolva a legszükségesebb nyéri ruha nemüvel, az egészet ezt vitte magával, ami elkeveredett az uton és csak hat hétre került meg. A Nagyságosasszony haza térése után a Kapitányurnak oda haza nem sok maradás volt mindig telefonált volt a többi tisztekkel együtt csak kevés időre többször haza szalalt le adta az ujságot és már ment is vissza; késő éjjel jött, reggel korán kelt és megint ment. Egyszer egy tiz órakor haza jött az ujsággal: na János most már megyünk a háboruban az öreg Király aláírta a háborut tehát csak pakoljon mindent az ajtókat pecsételje le és várjon, én megyek vissza és makd tizenkét órakor indulunk a századdal és úgy is erre jövünk; megyünk Megyerére, a Lim hid meg őrzésére vagyunk ki rendelve, tehát még holnap délre ott isleszünk.

Az őrnagyur az én századomat rendelte ki a töbi század még itt marad valmeddig. Es ő el ment én meg ösze pakoltam saját holmimat és koferommat biztonság okáért lakásban fel vittem volt sok szép ruhám a mit szabadulásra csináltattam 2 pár bosnyák cipőt is csináltattam sok szép török emlékek, volt hatvan korona sporolt pénzem, huszat magamhoz vettem és negyvenet a kuférban zártam, hogy majd meg lesz ha vissza jövök gondoltam, hogy talán úgy lesz mint mikor gyakorlára mentünk, ha

tovább maradtunk is valamivel csak hogy a számítás egész másként lett. Csak két évnek utána kerültem Garázdára haza, de csak eg nézni hogy valamit találnék e? A sok holmiból a mit mi két év előtt ott hagyunk; de sajnos nem csak a lakást de még városra is alig ismertem rá a mi városunk több izben harcz tér szinhel lett, így hát nagyon elvéltozott. A Kapitányur küldött el s meg hagyta hogy bár mekora darabkát is találok a homiból vigyem magammal haza. De sajnos a mit találtam az igen kevés volt egy butornak vagyis egy üveg kredencnek egy lábrészét és márvány lapjának felét találtam azt tudtam az egészet az ött szoba butorból haza vinni, a többinek nyoma sem volt.

II. Második rész, vagyis itt kezdődik a háborus események leadása.

1914. Julius 28.-án este 12 órakor a mit már előbi soraimban meg irtam el indultunk Garázdáról. Regelre Usztipracására érkeztünk, ez volt Városunk végálmása, itt vonatra szálltunk és már nyólsorakor Megyegyéreértünk onnan pár percnyi menet után a Lim hidhoz érkeztünk. Itt el foglalatuk küldetésünk helét a hidvégénél volt egy bakterház a mi betonyból volt várszerűen készítve az ablakai pánczél táblákkal s kilövő lukakkal volt el látva elég tágas volt századunk kényelmesen eltért benne ebben helezkedtünk el. Meg érkezésünk után rövididő mulva megindult a hadakozás. Grencezégerek, vagy is hátáröreink oda értek. A szerbek ki szoritották laktanyáukból vagyis ők már átt törtek a határon Uvácznál a hátáröreink laktanyáát fel gyujtották és meg indultak a hid felé sz kilométer volt a hidhoz tehát öreink réműlve jöttek, már sebesült is volt köztük, tehát mi éppen jókor érkeztünk most tehát, Kapitányur felálitott bennünket és rövid magyarázatot tartott bátoritva katonáit hogy és mikép viselkedjenek. Most még a határőr Kapitányal egyet mást meg beszéltek és meg indultunk az első ütközetre a két kis csapat karöltve svam bániában a két Kapitányur vezetésével meg indultunk fel a hegyre; igen meredek hegy a mi a hid töben volt Szuhobor nevü hegy; két alagut huzodott alata egyik Visegrádnak a másik Uvecz felé huzodott. Az utobin egy erős patrul hadnagy ur vezetésével átt huzodott mi a többiek a hegyen haladtunk. Igen rövid időn belül az ütközetre került a sor a hegyre még félig sem értünk fel nem nagy erőben került a szerbek megszaladtak mi utánuk mentünk és meg tisztítottuk a határt.

74 A határ öreink ujból el foglaták helüket, az egő laktanyát, mi pedig vissza jötünk a hidhoz hat sebesülttel egy a saját sebesültünk és ött szerb

sebesült akik foglok is letek nagyobb sebesültünk volt közülük egy meg is halt mi előtt el letek szállítva a mi sebesültünknek a füle átt löve a ki a tunelban sebesült meg.

Mi is el helezkedtünk újból egész nyugton voltunk egész héten jól ment dolgunk. Volt minden eni ini én másnap már tisztizsakács letem Kapitányur meg bizott hogy mit főzek először csak egyszerűen ment csak leves és főzelék minden nap bővebbek letek fútób teljes tisztiz étkezdelet elő került minden féle az étlapra ugyan tisztjeinkis meg szaporodot, úgy hogy 14 en letek a terítéshez. Miutánunk két napra a töbi század is utánunk jöt azok a hidnak a másik végén a Drina melet hoszab vonalon foglaltak állást kik a századunk helyzetét meg irigyelték a tiszturak esténként el látogattak hozánk vendégségben igen jól telt az idő egy ideig negyednapra meg érkeztek a rezervisták; A századok, vagy is Batalion most Nagyra nőt. Két hétig mi gyugodtak voltunk csak ptrul harczok voltak, két hétre a szerbek mozogne keztek, a hidat erősen ágyuzni keztek és a gyalogság is többször próbálkozot a hegyről támadni, de a hidig nem tudtak le jutni a támadást máshol keztek meg nagyobb erővel sikerült is, visegrád el foglalták és usztiprocsánál-is erősen támadtak Garázda már napok ota kezükben volt közben a mi csapataink meg szállták sabácsot és belrádot. Nagyob erüsitést kaptunk, mi is támadni kezünk, újból meg tisztogattuk a határt; most visegrádhhoz kelet nagyoberöt ösze voni mert itt szerb igen jól el helezkedve erősen tartota magát: a hidtól nekünk is oda kelettteni itt két napig erős küzdelem után a szerbek ki zavartuk igen nagy veszteségben került nekünk; mos a szerbek fejvesztve menekültek, maguk után mindent fel gyujtottak mi határon meg áltunk, vártuk a parancsot, kétnapig vártunk míg parancsot kaptunk, mi vissza mentünk a hidhoz. A csapatokat most el vonták, föl mentek Orosz országban; a hidnál hol voltunk két nap s két éjel egy végben vonultak a csapatok, metek megyegyére itt vonatra pakoltak metek az orosz elen; most kezdődött a roszab sors ötödik napra szerbek újból támadni keztek a mi most itt könnyü szerel ment nekik mi nyolc napig erősen tartotuk magunkat mindig erősen lötek de minden eredménynélkül a hidra nem tudtak be löni. Visegrádnál és usztipracán át törték vonalainkat és minket már majdnem hátba értek későn kaptuk, vagy is este tizkor jött parancs, hogy a hidat semisitsük és meneküljünk. Az nap este kaptunk élelmet az utolsó vonat akkor hozott minden féle faszolás Katonáink egy része azt pakolta fel a hegyre a Kapitányur már lefeküdt ugyan már vártuk a parancsot. Egyszer jön egy katona kérdi, hol a Kapitányur meghalota, röktön jöt ki a róka lukból, hozta a parancsot Kapitányur, menekülni kel mert be vagyunk kerítve, a csapatokat bevonni az egyész vonalról és bakter

házból is jöjjenek fel; hatvan emberünk még ott volt mindig két sugár lámpa a hegyre vetített egyszéjjel, röktön történt az intézkedés a berukolásra. Ugyan nehéz dolog volt mert zászlóaljunk 6 kilométeres frontot tartottak a Drina mellett a közeli jöttek hamarosan mindenkinek megvolt engedve szabad pakolásból a cukorból kávéból konzerva rizs czibak mindenből, némel ember fel is pakolt úgy, hogy nem tudtak vinni. A parancs a hid robbantása pont 12 óra volt, tehát a hadnagyur és hat meber, ki arra kivolt képezve, hátra maradtak, az alagutban volt a gyújtó zsinor; mi haladtunkfel hegyre ahol ágyuink voltak el helezve; már majdnem derékon voltunk mikór egyszerre napali vilásosság vetődött az egész tájra utána a a retenetes dörrenés mel a hegyet teljesen megrázta, sokan elestek a dörrenéstől pedig mindenki tudta, hogy mi következik; erre a dörrenésre a szerbek is fel ébredtek, sor tüzeket küldtek utánunk hozsab ideig; mire megvirradt teljesen fel értünk a hegyre, egy kis pihenőt kaptunk, újra megindultunk hátra felé, délután újra megáltunk, egy óra tályban az ebédet a szakácsok ki osztoták, egy órát körülbel pihentünk. Egyszer csak jobb oldalt észre vettük a szerb előőrsoket, utánuk a fő csapatok megjelentek a láthatárban.

Tehát nekünk újra indulni kellett. Most két éjjel és két nap pihenés nélkül szaladni kellett; a Szerbek mindig a nyomunkban voltak, közel álltunk Szarajevohoz; Most itt újra erősítést kaptunk.

Most támadásba vonultunk vissza, a szerbeket hajtottuk egész a Drináig ez több időbe került; ezután a komitács vadászat kezdődött. Több mint egy hónapot jártunk utánuk, egyik nap itt, a másik nap ott jelentették garázdálkodásukat. Az utolsó időben egy erős komitács bandárol kaptunk jelentést szebrenicához közel, tehát most ennek az üldözésére kaptunk parancsot. Kapitány ur megmutatta a hegyet, oda kell eljuni közelnek látszott, megindultunk délután négy órakór másnap délre fel is értünk, igen nagy ut volt a hegyen ahogy mentünk előre oda értünk egy hirtelen völgyhöz azon tul egész nagy sikság feküdt. Ott a szerbek táboroztak le, két divizio szerb, tábori kórházzal és egész nagy lőszer és élelmiszer raktár volt lehelezve. Szarajevoból elindultak még két századdal és két hegyi ágyu-val voltunk másik része a batalionoknak más irányba mentek szintén a másik két ágyuval a kapitány ur vezette a csapatot ahogy meglátta a szerb táborot röktön a legnagyobb csendet parancsolta és hátra avizáltatta, hogy az ágyuk siessenek előre és az egész csapat; ez kevés idő alatt megtörtént, most az Batri kapitány urat kérte, hogy az ágyukat röktön leálítani. Az összes tiszt Urak és sarzsik, vagyis altisztek egybe lettek hivatva és mindenkinek az órát elő kellett venni egyformán lettek igazitva, a parancs

minden fegyver tizenkétóraótt perckor egyszerre lőjön sortüzet azután minnél gyorsabban lőjön az ágyuk is minél többet lőjenek. Most a csapat lehuzódott a völgybe sarlóalakban, egész a tisztásig csusztak előre. A két kapitány ur és mi ordinácok ott maradtunk az ágyuknál. Elért az idő, a Batri kapitány vezényli az első lövést egyszerre minden puska és hurá lárma verte fel a csendet a szerbek nagyban kolézottnémely része oly biztonságba érezték magukat ezen a részen, hogy még örök sem voltak állitva hanem a cirksuzt mit mi látunk a háboruban, nem sok történt, elkezdtek kapkolódni egyik erre, másik arra szaladt, pár perc alatt sátrak ledőltek, meg azok is a fegyverre voltak építve igen kemény harc kezdődött. Az ő ágyuk is lekezdték másik oldalról tüzelni kik szintén a szerb csapatot érték. Kezdek menekülni egy nagy harc lármaára haljuk a másikkoldalról erősen lőnek, ott is meg érkezett a csapatunk másik része azok az ágyukat támadták röktön el is vették azon az oldalon biztosították magukat ahogy mi meg támadtuk az irányt felénk vették most kezdődött nekik a nemulass. Menekültek ki hogy tudott egy órai harc alatt már mindenüket ott hagyva és szétszorva mindenki menekült, mi üldöztük őket két kilométert volt a határ odáig mentünk utánuk. äk nem tudom hol álltak meg, mi mire este let vissza jöttünk a csata tέρre a halottakat összeszedtük nekünk volt hat halottunk és harminc sebesült.

A szerbekből több kétszáznál ott maradt halotjuk és igen sok sebesült hátra maradt másnap a halottak el lettek temetve. A szerbek közös sirba lettek temetve; most a fegyvereket és löszert halmoztuk össze és meglett gyujtva mert elszálitani nem tudtuk két nap és két éjjel mindig égték a szerb holmik; ez volt egy nagy szerü támadás. Biz ha szerbek tudták volna hogy mi hogy álunknem szaladtak volna el. A kapitányur ezért megkapta a szép kitüntetés, ő volt az első a batalionál aki megkapta az érdem jelt. Ez volt a 23-ik ütközetünk mindig szép eredményel mult nekünk ez ideig, kevés volt a veszteségünk. Most innem be mentünk Szebreniczára, két hétig pihenőt kaptunk. Az utolsó ütközetünk Karejavo hegyen történt e két heti pihenő után fel mentünk Pasinaberdo nevezetü hegyre egy leéget fináncz kaszárnyába. A drinamelel itt le váltottunk egy cseh bataliont, itt nyugton voltunk három hétig, az utakat készítették az ágyuk részére és autókéra. Három hét alatt minden el készült az általános támadásra. November hatodikán kélután ismét a csehek váltották fel minket mi le mentünk Szebrenicza mellé adrinához itt az örnagyurunk marodit jelentett, ő el ment korházba a kapitányurnak adta átt bataliont teljesen. Itt megint meg kezttük színjátékok, tüzeireink est beáltával meg keztek rettenetes ágyuzást, a pianérek meg érkeztek, a mi csapatunk volt ki rendelve acsonakok le

hurczolásához, a pianérek meg keztek a munkát gojó zápotban háromszor el szakították a hidat a gránatok míg végre el készült; igen sok veszteségben került a batalionunknak. Hajnalodott, mire támadásra került a sor. Most a negyvenhatos szegedi fiuk, utánuk mi mentünk a hidon átt, itt rövid idő alatt el foglaltuk az elenség álásait, tüzeink igen nagy munkát végeztek, mert, minden lépés fel volt szagatva, rengeteg elenség ott maradt, itt megindítottuk az elenséget, cseheknek adtuk átt a vonalat mi vissza jöttünk és egy ujjab helen törtünk átt a drinán. A szerbek még igen keményen áltak, de itt is meg törtük őket. Most a harmadik helre letünk parancsolva egy ujjab átt törésre, itt már ugyan nem sok lett a dolgunk.

November 7.-én délben már az egész Drina mentén meg tört a szerbelenes állás, menekültek úgy, hogy csak két napi menet után találkoztunk ujjbol velük, de itt is meg szaladtottunk könnyen, minden napra jutott egy kis ütközet; igen sok fogoly esett minden napra. Maczadonok csapatosan jötek átt hozzánk ugyan hogy nem minden csapatnak jutott egy formán; tölünk balra harczott a szegedi ezred, hetedik napon azoknak nehézharc jutott, úgy hogy teljesen meglett semmisítve egy éjjeli támadásnál. A kilencedik napon miránk került a sor szintén éjjeli támadásnál egy hegyláncrol megmutatták a másik hegyláncot, hogy reggelre azt kell megszállni. Éjel két órakor indultunk meg, hajnalodni kezdett mire egy falun keresztül odáig jutottunk, sövény uton tudtunk egyes sorban haladni zászló aljunk haladtunk. A Kapitányur és hozzátartozó ordnácok derekán voltunk a zászló aljnak, már a hegy lánc oldalán haladtunk a legnagyobb csendben, az előőrsökre egyszerre két lövés hangzott, jött az avizio, hogy az ellenség itt van. Egyszerre sortüz és hurrá fogadott benünket; igen nehéz helyzetben jutottunk, pár pillanat és a legnagyobb küzdelemben vegyesen gyilkoltuk egymást; éppen temető heliség volt a legnagyobb küzdelem, a Kapitányurnak köszönhettem minden eber ki életben maradt, hogy teljesen meg nem semisítették bennünket. A katonáink kezdtek visszamenekülni, a kapitányur kardot rántott, fiuk csak előre vissza, mert különben elveszünk. Tambur hornisz hurrá! magam is: csak vissza fiuk. Mi vettük fel a támadást, az ellenség vissza huzódott az árkokba, most tüzeink kezdtek rettenetesen löni, pár percz mulva újra kiugráltak árkaikból ők is, mi is ujjból hurá. Megint ösze gubajodtunk, a mi tüzeink is erősen tüzeltek és céljuk nem volt. A nap épen fekelőben volt ők is minket találtak az egész harc tizenött percz; az ellenség visza huzodott ismét most a tüzeink is célzt kaptak, ők is dolgozni kaztek, a szerbek most harmadszor is kiugráltak de már ekkor mi vártuk, hogy csak jöjenek a sirok közöl a ki ki jött az visza nem jutott. Hoszu nap volt ez nekünk de az elenségnek még hoszabb, meg

mozdulni nem lehetett mert ki meg mozgott, röktön gojót kapot; egész nap ki tartottunk mindenki kapart magának takarást, atüzeink egész nap a legnagyobb eredménnyel dolgoztak, mert minden álásaikat és ágyuikat meg semisítetté este felé kezdett csend leni a szerbek mindég lasaban lötek utob egészen el halgadtak mire alkonyodni kezdet megszöktek ki életben maradt. A sebesültjeiket is hátra hagyták, mi ösze szedtük és szállítottuk a segéd helre. Hanem másnap a kapitányur igen szomoru volt és mind nyáan; ösze let álitva és számlálva zászloalj igen kevesen maradtunk: hatszázemberünk és tizenött tisztünk hiányzott és legnagyobb része a csata téren maradt halva. Most újra meg indultunk az elenség után más nap reggel ismét rövid harczba léptünk velük hamar meg hátráltak most ujbol hajtotuk. Másnap regel egy kis faluban harczoltunk onnan szoritottuk ki; igen csuny idő volt a a hó ugy eset, hogy tizlépést előre nem lehetett látni. Lasan haladtunk előre a roszt idő miat. Az össe kötetést el vesztettük, tehát egy magaslatott megszáltunk és örök letek minden oldalról felálitva, katonáink árkokat ástak maguknak. A Kapitányur engem teát küldött főzni ami nekem mindig első dolgom volt, ha valahol megálltunk kávé vagy teát főzni, amit még idáig egyáltalán nem említettem. Tehát én elmentem épen az eső samu földvahenál egy kis elhagyott lakás volt ide huzódtam be, tüzet gyujtottam és havat olvasztottam a tüzelőanyag meg fogyott tehát az erdőben indultam a száraz gajért alig egy párt léptem egy gyanus lovast pilantottam meg visszaléptem az ajton belül voltak az örök fegyverei a falhoz támasztva egyet fel vettem és ujból megindultam a lovas felé, igen közel estünk egymáshoz rászoltam hogy sztoj. A szerb lovas ki kezét is eldugta és talán szundikált is a roszt időben most ijedt meg, megkapta a kantárt és meg akart fordulni a fegyvert lövésre emeltem erre ujból meg erestette a kantárt és minden szónélkül kezeit emelte. Oda mentem, átt adta fegyvereit leszált lóról és meg indultunk a kapitányur sárovához. Hamar szaladt a hir, hogy jános egy lovast fogot. Kapitányur már jött is elébünk, igen meglepődött hogy elmondtam hogy hol fogtam. Az iratokat el kérte a lovastól, nagyon fontos jelentés volt nála, el magyarázta hogy hol és mere álnak, a kapitányur megígérte a nagy ezüstött a mitt be is terjesztett már más nap, mi az elenség vonalán tul voltunk a roszt időnek köszönhattük, tehát most visza huzodtunk, meg kerestük az össe kötetést a mi csapatinkal. Most egy éjjeli támadás kaptak, be kerítéssel igen nagy szerüen végződött; most foglot ejettünk. Évvel az ütközettel megtörttük a Valejovvédő külső vonalat, a más módon igen nehéz lett volna; más nap pihenőt tartottunk, a következő nap ujból támadni indultunkitt igen erős ellen állásba akadtunk, délután két órától másnap reggel kilencz óráig támadtunk mire átt törtük az ellenség vonalát itt ujból a zászloaljunk vite a

főszerszet, délben a város kezünkben volt az elenségtől megtisztítva; mi harcolva átt mentünk a városon, már igen ki voltunk éhezve, volt ígérve hogy itt minden lesz; volt is csak nem minékünk, nekünk ott kellett maradni védőnek kint a hegyen, a katonáink a káposzta torzsát ették, a tüzeink kik egy lövést sem adtak a városra azok pakoltak be és azoknak jutott minden, önekik lehetett rabolni mindent amit értek az üzletekből mi is meg kaptunk kenyeret nyolczadnapra hatan egy kenyeret. Másnap megint ezen módon két nap pihentünk s újból indultunk az üldözésre, itt kétféle napi menet után el értük a Gragujevácz védő vonalat itt akadunk elenálásra, igen erősen; két napig támadtuk a vonalat minden eredmény nélkül, a katonáink jó részét elvesztettük, most már nem csak az élelmet nem potolták utánunk, hanem a lőszer is el maradt, a harmadik napon már oda jutottunk hogy gép fegyverek részére kelet fenn tartani a löszert hogy nagyobb ellen állás tudjunk fejteni. Már ekkor minket támadtak erősen egész nap. Este meg kaptuk a parancsot a vissza vonulásra, tehát most éheseen és löszernélkül kezdtünk vissza menekülni. Egész éjjel jöttünk vissza felé, hajnalban egy magaslaton megálltunk árkokat csináltunk magunknak, a kapitányur részére is készült a rókaluk, az egyik pianér jött jelenteni hogy készen vannak, be lehet pakolni ahogy ezt mondta a hát véd őrsökre a szerb elő őrsök tüzelni kezdtek; néhány puska lövés nyomban jött egy gránát tőlünk néhány lépésre ött szanitészünk kerekbenülve konzervát regeliztek, mind az ött a levegőben repült, teljesen szét zúzva fel ismeretlenül maradtak. A másik gránát meg a kapitányur részére készült fedezéket roncsolta össze, az volt a szerencse hogy hogy bele nem nemtünk, én kávéfőztem, errejött egyik a másik után; nekünk menekülni kelet, mentünk más nap hajnalig. Itt egy hegyet megszáltunk, egy magasab ponton, de mire meg viradt újból nyomunkban voltak a szerbek keztek a hegyet támadni a mi kevés emberünk és két gépfegyverünk többször vissza verte őket a hegy oldalon voltunk takarásba. Egyszer látjuk, hogy jobbról és balról is szerbek közelednek felénk; a Kapitányur röviden, fiuk menekülni. Én a kávéfőzésel voltam elfoglalva, mire összekaptam magam, már senki sem látam a mieinkből. Egy patak völgyben menekültek, hogy a csapáson mentem én is utánuk de akár hogy iparkodtam nem találtam őket; a völgyből kijutva egy magaslatnak vezetett a csapás itt én már igen szoros helyzetben kerültem a szerbek a nyomamban voltak, lötek rám, erősen kajabátak, hogy várjak, bizony nem gondoltam, hogy a magaslatra feljutok. El voltam szánva, hogy ha lehet, élve nem fognak meg, egy láb lövött katonánkat utol értem, könnyörgött hogy ne hagyam el. Már közel voltak domb tetejéhez a sebesültek együtt másztunk adig adig fel értünk; a szerbek megátalkottak; gondolták, hogy a hegy meg van szálva. Néhány lövést le adtunk a szerbekre és

ujbol menekülni kezdtünk; igen meredek volt a hegy oldal én Kapitányur köpönyegére ültem és úgy csusztam le felé vagy kétszáz métert, itt el értem az országot, itt menekült két huszár a társam, is le ért a hegyről, itt már többen is jöttek az uton más csapatbol. Mentünk előre; egész csapat verődött össze. Csatlakoztunk egy batalionhoz, mentünk másnap regelig, mire azt vettem észre, hogy a mi csapatunk ott pihen az ut mentén. Egyik is mondja, másik is, hogy jön a földes, jön Kapitányur leginye. A Kapitányur jön elébem két rét hajolva, mert már három hét óta a reuma nem egedett felegyenesedni, lora nem tudott ülni. Kérdi: na János meg jött? Hála Istennek. Már azt hittem hogy szerbek kezében van. Örültem hogy csapatomat újra meg találtam. Itt meg reggeztünk. A szakácsainkkal is találkoztunk a mi már öttödik napja volt, hogy nem láttuk őket. Most néhány kilométert jöttünk vissza felé és meg álltunk egy magaslaton itt vártuk a szerbeket, már délután meg is jelentek. Nagy erővel jöttek a mi ellen álásunk nem ért semit, tehát újra menekültünk egész éjel. Itt szintén hajnalban telepedtünk le. Itt jöttek a matsbatalionok; igen virágosak és virágos kedvel csatlakoztak hozzánk; nem tudták, hogy mi vár rájuk, de alig hogy a hajnal hasadt a szerbek rettenetes erővel támadtak. A Kapitányur reomája már igen megerősödött; én a második bögre kávét főztem; a Kapitányur mondja, ha kész leszek vele keresem meg az ezredovsurat és hívjam el. Az orvosur megérkezet, a Kapitányur most megkérte hogy állítsa ki a beteg lapját; be akarok meni kórházban. Az orvosur mondja, hogy már régen monta hogy kórházban menjen a Kapitányur. Nem volt idáig hajlandó, igen sajnálta elhagyni a zászlóalját. Az orvosur négy szanitészt rendelt oda és kapitányur felfeküdt a hordágyra és meg indultunk Valejevoba. Rettenetes ágyuzás közt haladtunk; csapataink igen nagy ellenállást fejtettek; minden hiába. Ahogy mielőttünk, nem sokára kilett adva, hogy meneküljön mindenki ahogytud. Tehát itt már megszűnt minden elállás. Az uton ahogy mentünk mindenki menekült. A nehéz ágyukat vonszatták a térdig érősárba, az egyik itt, a másik ott maradt a lovakkal együtt; kimerültek és ott az uton maradtak a sárba. Rettenetes volt ezt látni! Mi két órára beértünk a városba, a kórházba mentünk. A kórháznak mind kivoltak már üritve, a betegek az állomásra lettek szálliva, Tehát mi is oda mentünk ott megtaláltuk a kórzázifőorvost, az mondja, hogy sebesült vonat csak este 10 kor jön, ha lesz idő odáig; hamarabb nem lehet menni senkinek, de a sebesült annyi, hogy állomás környéke mind hordágyal van tele és a sok könyeb sebesült. Vonat ment egyik a másik után, de mind az ágyukat szállította a Kapitányur türelmetlen let; addig ere, addig ara, már este lett. Egyszer csak megált egy vonat ágyukal megrakva. Kapitány ur kérdi a doktort hogy nem lehetne-é elmenni? Ez felele; majd sebesült vonattal lehet csak, itt nincs

csukott kocsi. Nem baj volna az, ha gondolja a kapitányur, ágyuk közt el-
térnek, de ott áznak mert sz eső esetet. Áztunk mi már többet is, megszok-
tuk. Tehát a Kapitányur szanitészek felsegitették és én még egy káplár
Rudnyánszki nevű velünk jött. A szanitészeknek megköszönte Kapitányur
fáradtságukat és mondta, hogy keressék fel csapatot; Tisztelem a Főhad-
nagyurat a Lakatos Endre nevű főhadnagy volt, ki az első napokban a re-
zervistákat vezette le; igen kedves embere volt Kapitányurnak, nagyon
szerették egymást. Zombori magyar fiu volt, de mint tényleges tiszt mint
hadnagy került oda kint kapta előre léptetést; ennek adta át zászlóalj a
Kapitányur; ugyanahogy másik tiszt nem is volt, csak néhány altiszt. A vo-
nat este hét kor meg indult velünk. A szerbek a várost keztek már löni,
tehát hogy mi volt az után ott, nem tudom. A vonat lassan jött velünk, a
mere jöttünk mindenütt vonultak vissza a csapatok. Regelre mikor meg
viradt Sabáczra értünk, a vonat meg állt, az álomáson ételmezt osztottak a
katonáknak, rettenetes sok katona volt, a czibakott, konzervet osztottak a
raktárból. A Kapitányur mondja, hogy menjek hozzák én is, a vonat vala
meddig áll, tehát a hogy ültem a kocsi szélén, ki bontottam maga a jeges
sátor lapból, mert ahogy eset az ránk fagyott egész éjjel, csak le ereszked-
tem a földre de el is estem, nem tudtam, hogy van-e lábam vagy nincs,
több időben került mig talpra tudtam állni a zsidabságtól. Mentem a ha
rapni valóért én is; nem könnyen ment mig odáig tudtam tolakodni, éppen
a sapkámát tele dobták csibakot, indulora füttyenta vonatunk. János siesen
gyűjön mert megy a vonat. Mentem vóna, ha birtam vona, de igen nehéz
volt a csapatból; mire kibirtam jutni akkorra a vonat már elment,
százméterre lehetett a hátulja. Kapitányur kajabált siessek mert itt mara-
dok. Megindultam szaladni de sehogysem ment mert mindjárt felbuktam,
a czibak szétrepült, meg meg a kenyér zsákomban volt két ágyu löveg
hüvel, emléknek akartam haza hozni. Felkeltem, újból megindultam de
újból felbuktam. A Kapitányur befujt a sipjába és a vonat megállt. Öttször
estem el mire elértem a vonatott, ott megfogták a kezem és felrántottak. A
czibakhoz nem volt szerencse, mert szét szorodott minden; most még ment
a vonat egy negyedórát és itt valami kikötő mellett meg állt. és leszáltunk.
Itt egyenesen egy hajóra száltunk és áthoztak a másik partra itt meg ló
vasutra szálltunk és azon utaztunk 4 órát. Most elértünk egy leégett
sztrémiköséget, hol kubikus munkások voltak, azoktól vettünk friss malac
pecsenyét; kenyeret igen szűken adták mert nem adtak nagyobbbat mint a
pecsenye volt az volt az ebéd. Ebéd után egy fogatos kocsit kerestünk kö-
zösen egy főhadnaggyural. 4 órahosszat utaztunk a Duna mentén,
Mitroviczára érkeztünk. Itt este hét kór vonatra ültünk és este tizkor Sza-
badkára érkeztünk. Itt reggelig a váró teremben szoroskodtunk; igen sok

utas volt. Egyszer leültem egy padra, igen kevés hel volt a „szerbiai vendégek” mozogtak rajtam és ingnyakba nyulkáltam. Egyszer mellettem ülő asszony sugja a másíknak: gyerünk innen mert ennek a katonának „vendégei” vannak. Bizony volt elég sok féreg mindnyájunkban. Reggel ültünk vonatra, délben érkeztünk Szegedében. Egyenesen fürdőbe mentünk harcztéri szennyet lemostuk magunkról és tiszta alsó ruhát hozattunk és átt öltöztünk. A fürdőből mentünk egy egyen ruhás üzletbe; Kapitányur sapkát vásárolt magának az utczán mindenki csak ajándékozni akar; meg-raktak cigarettaival, maronival és más enni valóval, már nem tudtam hovátenni. Közben a Kapitányur találkozott egy ismerős barátjával kinek szeszgyára és raktára volt és szintén katona volt főhadnagy rangban. ez meg hitt vendégségbe bennünket. Ebédet kaptunk; meg mutogatta raktárait, megajándékozott bennünket konyaggal mindnyájunkat. A munkásai is nekem és Rudnyánszkinak nyomkották a zsebünkbe. Mire megszabadultunk nekem volt öt lapos üveg és egy literes, amit a tulajdonos adott a Kapitányurnak. Három literes üveggel kapott a Kapitányur, meg vásált egy kis korda bort, amit fel adtunk az álomáson és velünk jött becskerekre. Este érkeztünk Becskerekre; igen nagy volt az öröm a viszontlátásra mindnyájunknak.

Becskereken egy hétig maradtunk. A férgektől meg szabadultunk teljesen. Azután Bécsben mentünk; a Szlvikoczkiéknál voltunk két nap; az után mentünk Bádénbe; itt elég jól ment sorunk Az öreg király házában voltunk kvártélozva; ugyan egy ideig a fehér keresztben voltunk elhelezve; valamenyi javulás után kerültünk a király házában. Két hónapnak után kapitányur minden áron harcztérre akart menni, de az orvosurak nem engedték betegsége miatt és így csak tavaszkor hagytuk el Bádent. Ekkor mentünk a káderhez Mezőkövesdre. Itt át vete kapitányur a századot és itt voltunk egész nyáron. Itt gyorsan mult a nyár. Augusztus huszadikán akartunk ki menni az olasz frontra kapitányur készített egy marsabataliont a mit a frontra akart vezetni. Mint örnagy az olasz frontra mert a kapitányur 1915. augusztus jó 18. án let ki nevezve, mint örnagy. Huszadikán mentünk volna a frontra ha az örnagyurnak el nem törík a keze huszadika elöt pár nappal. Örnagyur a szomszéd községben indult marsabataliont ösze álitani. Ekkor vett az örnagyur nagy lovat a saját nyerges lova helet a mi a szerbiai fronton maradt; az helett vette eszt a nagy polgári lovat; eszt fogta be a Károly egy kis fiákerben s ezen indult az örnagyur Karcival és Katóval. A kapun kifordultak örnagyur az ostort meg sutyugtatta, a ló megböszült, a kocsit megkapta és ment, örnagyur nem tudta vissza tartani. Az ut keresztezésnél neki ment két kocsinak kik egymást éppen kerülték, itt az egyik

kocsis lovai össze estek itt el törtt a rud, most a ló egészen megszelesedett s adig ment míg egy telefon karonak neki vite a kocsi. Itt kocsi felfordult és ösze tört teljesen az Örnagyurnak is a jobb keze két helen törött el. Én és Károly szaladtunk a kocsi után, de mire el értük, a szrenszétlenség már megtörtént, örnagyurat már vitékbe a kórházba a mi éppen ott volt. Egy iskola volt átalakítva kórháznak. A Karcsinak és Katónak nem történt semi bajuk, mint hogy megijedtek velünk együtt. Én és Károly a lovat és a kocsit haza vittük, az után elmentem örnagyurnak vitem tizsta ruhát ki már ekkor be volt kötve és a főkórházban let szalítva. Másnap pestre mentünk a klinikára, itt három hónapig voltunk, míg örnagyur keze valamennyire helre jött. Ör nagyur jobban léte után novemberben kerültünk Zággrában az ötvenharmadik ezrednek hadkiegészítő parancsnoka lett örnagyur és itt Zággrában jártbe kórházban kezelésre. Hosszu ideig tartott míg annyira javult, hogy jobb kezét valamennyire birta használni. Itt letelepedtünk teljesen; egy nagyobb lakást béreltünk és lasan berendezkedtünk. Elég jól mult az idő. Ide be jött a lovásza Károly a nagy lóval; örnagyur a kocsinak vet egy kis bosnyák lovat és nyeretget; itt megtanulta a lovaglást. Mindenap föl ment a tuskaneczben lovagolni a „Manczival”. A Manczi kapott egy kis kocsit ezen jártak iskolában Karcsi és Kató a téli időkben mindennap, délutánonkint meg a nagy lóval kocsiztak a tuskaneczbe, Zággrában mikor le telepedtünk Örnagyur elhivta a mi komitácsunkat Matiász Dosát a ki hozánk szegődött boszniában még az első időben. Eről az emberől már töb izben kellett vóna irnom; igen nagy szolgálatott tett zászlóaljunknak; nyugdíjas csendőr volt, Boszniában szolgált, ismerte boszniában minden tájat, tehát ő vezetettet benünket a boszniai ide oda vándorlásunknak idején. A komitácsikkal igen sok cselt végben vitt; át öltözött szerb komitácsnak, vagy vagy szerb katonának ahogy a helzet kívánta, este át ment a szerbekhez regelre vissza jött fontos adatokkal; többször hozat magával szerbeket. A pálinkát igen azerette; többször este örnagyurtól kért néhány embert és két hordott vittek magukkal; reggelre visszajöttek kétszer főzött pálinkával az egész század részére. többször, hogy a szerb vonalon átmnet és ott főzte a pálinkát és szerbekkel együtt hozták meg. Minden sikerült neki; legutóbb a visszavonulásánál elmaradt tölünk. Azt mondta, hogy fejbe lövésre volt ítelve és onnan drinát át uszva megszökött. Ezt az embert hivta el örnagyur. Itt most önként jelentkezett. Katona lett, örmesternek lett léptetve és Örnagyur megszerezte számára a nagy arany metáliát és ott szolgált most ötvenhármaz Ezrednél az Ergenczugnál. Evvel az emberrel mentünk el Garázdára 1916. ban; övele nyomoztunk garázdán. Nyolc napig tartott az odalétünk: Boszniának egy részét öszszeutaztuk, elvitt az ő lakására is, ott is időztünk egy napt. Bányalukában

volt neki a lakása. Gradicskához két óra járásra. Gradicskánál csonakon ladikon jöttünk át a száván és onnan vonaton értünk zágrábban. Az ötven harmadik hadkiegészítőnél két évig voltunk. Innen a Trieszti hetvenegyedik hadkiegészítőnél lett őrnagy ur helezve.

Ratkezburgban volt menekülve az ezred és később ment vissza Triesztbe. 1918.-ban nyáron Triesztben voltunk három hétig; én is ott nyaraltam; a tengerben jártam fürödni és azután én is Zágrábban voltam. 1917.-ben Ratkezburgból a komitácival elmentünk Grácban a hadi törvény székhez mint tanunak, itt ítélték el egy Boszniai szerbet; valami községben bíró volt és komitácsivezér; abban a községben lemészároltattaott 14. török családot és ekkor lett a törvényszék elé állítva; kötéltre ítélték, amit még az nap végre hajtottak rajta jelen létünkben. Zágrábban sok minden történt; mindenben már nem emlékszem sokszór utaztam; ide oda Bécsben, Becskereken, Békéscsabán. Egyszer a Szlavikovczky Ervinkóért mentem Melykben: az iskolából hoztam ki nyári szünetre és Becskerekre vittem és onnan mentem én is szabadságra. Hat napig utaztam egyfojtában mire hazajutottam. A Karcsival is utaztunk Becskerekről Zágrábban; emlékeztes utazásunk volt kétszer lekéstük vonatott és szöllönket a vonatban ellopták. Nagyon sok minden lehetneirni ha minden ugy eszembe jutna, ahogy minden történt, de csak később jutt az eszembe. Én ezerkilencszáz tizenennyolc október ötödikén kiletem szuperálva betegségem miatt, így nem értem ott foradalom kitörését. Ezzel zárom soraimat. Bocsánatott kérek hibás nyelvtani és mondat végzési hibámért; négy ellemit végeztem és felejtetem már azóta.

Irtam 1932.-november.-hó.

Földes János volt tiszt szolga.